

ἡ στρατηγική τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία

τοῦ
Πάνου Σταθακόπουλου

Ἀρχιτέκτονα-Πολεοδόμου

Ὅταν ἀκοῦμε ἢ λέμε «νέες πόλεις», περιμένουμε νά ἀκούσουμε κάτι καινούργιο. Κάνοντας ὁμῶς μιά ἱστορική ἀνασκόπηση, κυρίως στήν εὐρωπαϊκή ἱστορία, βλέπουμε ὅτι ὅλες αὐτές οἱ «ἐννοιες» καθώς καί οἱ «ἐφαρμογές» δέν εἶναι κάτι «νέο», ἀλλά συνέχεια τῶν παλιῶν σκέψεων μέ διαφορετικότερους τρόπους σύνθεσης καί ἐφαρμογῆς.

Ἀπό τόν Μεσαίωνα ἤδη ὑπῆρχαν «νέες πόλεις» στή Γαλλία. Κατά τόν 14ο καί 15ο αἰῶνα, ὀρισμένοι βασιλεῖς δημιούργησαν τίς λεγόμενες ἐπαυλεις «bastides» γιά τήν πυκνοκατοικία τῶν ἀπέραντων λεηλατημένων ἐπαρχιῶν. Οἱ ἐπαυλεις αὐτές εἶχαν πολιτική καί φορολογική οἰκονομία ἐξαρτημένη ἀπό τίς αὐλεις τῶν βασιλέων, καί μιά ἰδιαίτερη ἀλλά θαυμαστή ἀρχιτεκτονική.

Κατά τόν 14ο καί 15ο αἰῶνα, παρατηροῦμε τή δημιουργία παραμεθορίων καί παραθαλασσιῶν περιοχῶν. Πόλεις κυρίως στρατιωτικές (δημιουργός τους εἶναι ἕνας μέγας τῆς ὄχρωματικής: ὁ Γάλλος Vauban).

Αὐτά ὁμῶς, ὅπως καί οἱ οὐτοπιστικές κατασκευές τῶν Ledoux, Fourrié, Boullée, Laqueux, Godin, δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά μιλάμε ἀποκλειστικά γιά τή δημιουργία νέων πόλεων, μέ τήν ἔννοια ἐνός ὀλοκληρωμένου συνόλου. Ἀντίθετα, ἡ μόνη ἐντυπωσιακή κατασκευή εἶναι αὐτή τῆς Πετρούπολης (Petrograd) τό 1703. Μέχρι 8.000 ἐργάτες συμμετείχαν στήν προσπάθεια ἀνανέωσης τῆς πόλεως πού τελείωσε τό 1763. Ἐδῶ ἐγινε καί ὁ πρῶτος Διεθνῆς Διαγωνισμός Ἀρχιτεκτονικῆς καθώς καί συμμετοχή τοῦ λαοῦ στά σχέδια καί κριτικές.

Ἐκτός ὁμῶς ἀπό αὐτά τά παραδείγματα, ἡ δημιουργία τῶν νέων πόλεων ἄρχισε στήν Ἀγγλία, ἡ ὁποία ἦταν ἡ πρώτη «βιομηχανική χώρα» καί ἡ πρώτη στήν πολεοδομική ἐπανάσταση καθώς καί στίς κοινωνικο-οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

- Τό 1937 συγκροτήθηκε ἡ ἐπιτροπή Barlow: ἡ Κυβέρνηση ἀναθέτει σέ εἰδικούς τήν ἀποστολή ἐθνικῆς χωροταξίας τῆς χώρας.
- Τό 1944 τό σχέδιο Abercrombie προτείνει ραδιοκεντρική ἀνανέωση τοῦ Λονδίνου.
- Τό 1946 τρεῖς γενιές νέων πόλεων θά ὑπάρξουν («New towns»).
- 1946-50: Ἐξι νέες πόλεις δημιουργοῦνται στήν ὑπόλοιπη Ἀγγλία Basildon-Grawlen, κτλ., ἐνῶ στή Γαλλία κατά τό ἴδιο διάστημα, κυρίως γύρω ἀπό τό Παρίσι, ἀρχίζουν νά παρουσιάζονται οἱ πρῶτες μεγάλες λαϊκές κατοικίες (grands ensembles) ἢ τά μεγάλα ἀστικά συγκροτήματα τύπου Sarcelles.
- 1955-56: πόλεις πῶ σημαντικές καί αὐτόνομες ἐμφανίζονται, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Gumbernauld and Runcorn.

● Καί μετὰ τὸ 1960 μιὰ νέα σειρά «νέων πόλεων» ἐρ-
χεται στὸ φῶς (Keynes and Telford).

Ἐκτός ὅμως ἀπὸ τὶς ἀγγλικές νέες πόλεις, ἔχουμε
μιὰ ὁλόκληρη σειρά δημιουργίας νέων πόλεων ἀνὰ τὸν
κόσμο. Στὴ Γαλλία, ἔχουμε πέντε στὴν περιοχή τοῦ
Παρισιοῦ καί τέσσερες στὴν ἐπαρχία στὸ ἐπίπεδο τῆς
Keynes and Telford N.T.,¹ μὲ 200.000-400.000 κατοί-
κους, πόλεις πού δημιουργήθηκαν:

— γιὰ νὰ προσφέρουν καλύτερη ζωὴ στοὺς κατοί-
κους, καί
— γιὰ νὰ δεχθοῦν τὰ ἀπαραίτητα πλαίσια παραγωγῆς
καί ἐξυπηρέτησης γιὰ καλύτερη καί ἀνετη παραγω-
γῆ.

Καταβλήθηκε δηλαδὴ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπιτυχία
«κανονικῆς ἰσορροπίας».

— Ἴσορροπία ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους καί τὶς λει-
τουργίες. Πληθυσμὸς καί ἀριθμὸς ἀπασχολήσεων.

— Ἴσορροπία ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς τάξεις, πού
ὑπολογίστηκε ἀπὸ τὴν ἀναλογία τῶν διαφόρων τύ-
πων ἀπασχόλησης τῶν κατοίκων σὲ σχέση μετὰ τὴν
ἀναλογία ἰδίων τύπων στὴ Γαλλία καί τὴν περιο-
χί.

Στόχος τῆς «κοινωνικῆς ἰσορροπίας» εἶναι, καί ἦ-
ταν, ἡ αὐξηση τῆς κατανόησης ἀνάμεσα στὶς κοινωνι-
κὲς τάξεις, πού θὰ προκύψει ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐπα-
φή.

Πόλεις ἐντοπισμένες σὲ ἀστικές περιοχές

Οἱ νέες πόλεις δημιουργήθηκαν κοντὰ στὰ παλιὰ
ἀστικά κέντρα, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνανέωση καί ἀναδιορ-
γάνωση τῶν προαστίων. Δὲν εἶναι πόλεις αὐτόνομες
οὔτε δορυφορικές, ἀλλὰ περιφερειακές, προσαρμοσμέ-
νες σὲ μιὰ μεγάλη μητροπολιτικὴ περιφέρεια. Ἡ
προσφορά ἀπασχόλησης καλύπτεται μῆσα στὸ πλάι-
σιο τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης.

Ἐάν ἡ ἰσορροπία μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχόλη-
σης καί τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς εἶναι
ἀπαραίτητη, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι καί οἱ κάτοικοι
τῶν νέων πόλεων ὀφείλουν ἀπαραίτητα νὰ ἐργάζονται
ἐπὶ τόπου, ὅπως ἔγινε μὲ τὶς ἀγγλικές new towns.

Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἐκλογῆς ἦταν μιὰ ἀπαραίτητη
προϋπόθεση γιὰ τοὺς μελετητές καί κατασκευαστές
τοῦ ἔθνικοῦ κατευθυντηρίου σχεδίου τῆς περιοχῆς
τοῦ Παρισιοῦ, τὸ ὁποῖο καί συντελέσσε στὴ δημιουρ-
γία τῶν νέων πόλεων.

Ἡ ἀγγλικὴ πρόθεση ἦταν νὰ ἀπελευθερώσει καί νὰ
ἀνακουφίσει τὸ Λονδίνο κατασκευάζοντας τὶς νέες
πόλεις μακριὰ ἀπὸ τὰ ὀδικὰ δίκτυα καί παραχωρώντας
κατοικία μόνον σ' αὐτοὺς πού εἶχαν ἤδη μιὰ
ἀπασχόληση στὸ χῶρο ἐκεῖνο. Ἡ ἰδέα αὐτὴ εἶχε κα-
τηγορηματικὰ ἀπορριφθεῖ στὴν περίπτωση νέων πό-
λεων στὴ Γαλλία. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς

προϋποθέτει τέλεια συγκοινωνιακὰ δίκτυα μετὰ τῆς
νέας πόλης καί ὅλης τῆς περιοχῆς-περιφέρειας.
Προϋποθέτει ἀκόμη ὅτι οἱ πόλεις αὐτές δὲν βρίσκον-
ται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὶς γύρω ἀστικές πόλεις: Τελικὰ,
ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἡ φυσικὰ ἀπομακρυσμένες ἢ
ἀποτελοῦν ἐπέκταση τῶν μεγάλων ἀστικῶν συγκεν-
τρώσεων. Ἡ θέση τους ἔγινε καί γίνεται ἀντικείμενο
κριτικῆς μετὰ τῆς δικαιολογίας ὅτι ὄχι μόνον δὲν εὐνοοῦν
τὴν ἀποκέντρωση, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὴν δημιουργοῦν,
ἰδιαίτερως οἱ νέες πόλεις γύρω ἀπὸ τὸ Παρίσι. Πάν-
τως, αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἦταν ἀρκετὰ ρεαλιστικὴ, μακριὰ
βέβαια ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν πολεοδομῶν..., ὑπαγορεύ-
τηκε ὁμως ἀπὸ τὰ αὐθαίρετα ρεύματα τῆς πολεοδο-
μίας. Ὡς αὐτὸς νὰ ἦταν ὁ λόγος, ἀλλὰ ἡ σκέψη ἦ-
ταν πολιτικὴ καί οἰκονομικὴ.

Εἶναι ἀδιανόητο, σὲ μιὰ οἰκονομικὰ ἐλευθερὴ κοι-
νωνία, νὰ προσελκυσθοῦν οἱ ἰδιωτικοὶ φορεῖς ἐπένδυ-
σης κατοικίων (καί μόνο λαϊκῶν κατοικίων), ἀπασχο-
λῆσει δευτερογενοῦς καί τριτογενοῦς τομέα, δηλαδὴ
πολεοδομία διαφοροποιούμενη μῆσα σὲ μιὰ πλαστὴ
ἐπιχείρηση, μακριὰ ἀπὸ τὰ φυσικὰ ρεύματα τῶν ὑπαρ-
χόντων ἀστικῶν γύρω κέντρων.

Εἶναι ἐπίσης ἐνδεχόμενο τὰ νέα ἐμπορικὰ κέντρα,
εἰδικὰ σὲ πρώτη φάση, νὰ μὴ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντα-
γωνισθοῦν τὰ παλιὰ. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ δημιουργη-
θοῦν πόλεις «αὐταρχικές», κλειστὲς στὸν ἐσωτὸς τους,
σὲ μιὰ ἐποχῇ, ὅπου ἡ κινητικότητα εἶναι σῆμα προό-
δου ἢ ὅπου τὰ μεταφορικὰ μῆσα, ἐκμηδενίζοντας τὶς
ἀποστάσεις, συντελοῦν στὸ νὰ μεγαλώσει ἡ ἄκτινα
ἐπιρροῆς τῆς πόλης, δηλαδὴ νὰ γίνει μεγαλύτερη ἡ
ἐξάπλωση τῆς περιφερείας τῆς ἢ τῆς ἀστικῆς συγκεν-
τρώσεως.

Ἐπρόκειται γιὰ κάποιον γάμο μετὰ τὴν αὐθόρμητη
πολεοδομία, πού μπορούμε νὰ τὴν κατευνάσουμε συγ-
χρόνως ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, νὰ τοποθετηθῶμε ἠθελήμε-
να μῆσα στὸ ρεῦμα, ἀλλὰ ἀρκετὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν πη-
γὴ του, ὅστε νὰ ἔχει χάσει τὴν καταστρεπτικὴ του
δύναμη, κι ἀρκετὰ κοντὰ, ὅστε, ἐλέγχοντας το, θετόν-
τάς το σὲ ροή, νὰ εἶναι δυνατό νὰ προκαλέσουμε τὴ
γένεση ἑνὸς νέου δυναμικοῦ πού, μακροπρόθεσμα,
θὰ συμβάλει αὐθορμήτως στὴν ἐπαναἰσορροπία
ὁλόκληρης τῆς ἀστικῆς περιοχῆς.

Ἰσορροπημένες πόλεις

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀπασχόλησης ἐξαρτᾶται πρῶτα
ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὴν δυνατότητα πού ὑπάρχει νὰ βρεῖ κα-
νεὶς δουλειὰ στὴν πόλη ἢ στὴν περιοχή πού κατοικεῖ.
Ἡ δυνατότητα ἰσορροπίας μετὰ τῆς προσφοράς ἐργα-
σίας καί ἀριθμοῦ κατοικίων εἶναι κυρίως μιὰ ἀρχὴ
στὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων. Ὁ ἀντικειμενικὸς
σκοπὸς εἶναι νὰ ἐπιτευχθεῖ σὲ κάθε πόλῃ ἕνας συντε-
λεστικὸς ἐργασίας γύρω στὸ 80%, μιὰ «αὐτάρκεια», δη-
λαδὴ ἰσορροπία μετὰ τῶν κατοίκων καί λειτουργιῶν
(πληθυσμὸς καί ἀπασχόληση).

1. N.T.: New Towns.

Σκοπὸς δὲν εἶναι μόνον νὰ προσφερθεῖ βιομηχανικὴ ἀπασχόληση ἀλλὰ ὅλη ἡ σειρά τῶν ἀσχολιῶν, καὶ ἰδίως στὸν τριτογενῆ τομεᾶ. Σὲ κάθε νέα πόλη ἔχει χωροθετηθεῖ μιά βιομηχανικὴ ζώνη καὶ πωλεῖται μαζί μετὰ τὰ οἰκόπεδα κατασκευῆς κατοικιῶν. Οἱ βαρεῖς βιομηχανίες, οἱ ὁποῖες μολύνουν τὴν ἀτμόσφαιρα, ἐγκαθίστανται στὴν περιφέρεια, μακριὰ ἀπὸ τὶς νέες πόλεις, ἐνῶ οἱ ἐλαφρὲς εἶναι κοντὰ στὶς κατοικίες.

Σχετικὰ μετὰ τὴν πολιτικὴ τῶν γραφείων, τὰ ἀπλά γραφεῖα εἶναι διασκορπισμένα στὸ κέντρο τῶν πόλεων καὶ τὰ «πάρκα ἀπασχόλησης» στὴν περιφέρεια, προσαρμογὴ τὴν ἀμερικανικὴ ἰδέα «business park».² Τὰ πάρκα αὐτὰ ἀποτελοῦν μιά νέα καινοτομία καὶ συναντοῦν τεράστια ἐπιτυχία (αὐξηση) μέσα στὶς νέες πόλεις. Ἡ δημιουργία τῶν πάρκων εἶναι μιά ἐπιτυχημένη προσπάθεια πού καμιά ἄλλη χώρα δὲν ἐπιχείρησε ἀκόμα, καὶ ἴσως εἶναι τὸ πιὸ βασικὸ στοιχεῖο τοῦ γαλλικοῦ πειράματος.

Ἡ ἐπιτυχία του ἐξαρτᾶται ἀπὸ μιά πολιτικὴ ἐνθαρρυντικὴ πού καταπολεμᾷ τὴ συνθησιμὴν ἰδέα νὰ δημιουργηθῶνται τὰ γραφεῖα στὴν καρδιά τῶν παλιῶν ἀστικῶν πόλεων.

Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέτρα, χαρακτηριστικὸ εἶναι ἡ πρὶμοδότηση καὶ οἱ διευκολύνσεις πού παρέχονται στὶς βιομηχανίες γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς νέες πόλεις. Μετὰ τὸ νόμο τοῦ 1960, γιὰ κάθε βιομηχανικὴ ἐγκατάσταση μεγαλύτερη ἀπὸ 1500 μ² ἢ γιὰ γραφεῖα μεγαλύτερα ἀπὸ 1000 μ², πρέπει νὰ ζητεῖται ἡ ἔγκριση τῆς ἐπιτροπῆς ἀποκέντρωσης· αὐτὸ βέβαια ἰσχύει γιὰ τὸ Παρίσι.

Ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα θὰ πᾶνουν νὰ ἰσχύουν ὅταν οἱ νέες πόλεις θὰ εἶναι ἀρκετὰ προχωρημένες, ὥστε νὰ ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνη στοὺς ἐπενδυτές, καὶ θὰ ἔχουν πιά τελειοποιήσει τὸν ἐξοπλισμὸ ὑποδομῆς καὶ τὸν ἐπιχειρησιακὸ ἐξοπλισμὸ, τηλέφωνο, τὲλεξ κτλ.

Πάντως, μέχρι σήμερα οἱ προβλέψεις τοῦ VI πλάνου δὲν ἔχουν ὑλοποιηθεῖ, κυρίως γιὰ τὶς νέες πόλεις στὴν περιοχὴ Παρισιῦ, καὶ πιὸ ἀποκλειστικὰ στὸν τριτογενῆ τομεᾶ.

ἀνάλυση τῆς νομικο-οικονομικο-πολιτικο-θεσμικῆς διαδικασίας

α) *Οἱ πέντε νέες πόλεις στὴν περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ (II de France)*

Ἡ περιοχὴ II de France, περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ, ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς ἐπαρχίες τῆς «μικρῆς κορώνας» (petite couronne) καὶ τέσσερες ἐπαρχίες τῆς «μεγάλης

κορώνας». Ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τριῶν τελευταίων δημογραφικῶν ἀπογραφῶν βλέπουμε ὅτι:

Οἱ γύρω περιοχὲς αὐξάνουν δημογραφικά, ἐνῶ τὸ Παρίσι συνεχῶς ἐλαττώνεται.

	1962	1968	1975
Paris	2.790.000	2.590.000	2.299.000
II de France	8.460.000	9.250.000	9.878.000

Συνολικά, τὸ Παρίσι, σὲ δεκατρία χρόνια, θὰ ἔχει χάσει 500.000 κατοίκους, ἐνῶ ἡ II de France αὐξάνεται σὲ σημείο, πού νὰ περιέχει στὸ 1/50 τῆς ἐπιφάνειας τὸ 1/5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας. Ἡ προσπάθεια νὰ σταματήσει ἡ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ μετὰ τὸ PADOC³ στὴ δεκαετία τοῦ 1950, ἀπέτυχε. Ὅμως, μιά καινούργια στρατηγικὴ χαράχτηκε μετὰ τὸ κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας καὶ πολεοδομίας (SDAU), τὸ 1965. Πρόκειται γιὰ μιά ἰδέα συντετῆ: νὰ μεθοδεντεῖ ἡ αὐξηση τοῦ Παρισιῦ, καὶ συγχρόνως νὰ ἀναδιοργανωθεῖ. Ὁ κύριος ἄξονας φυσικῆς αὐξησης εἶναι ὁ Σηκουάνας.

Ἡ τακτικὴ τοῦ SDAU καθόρισε δύο ἄξονες δευτερεύοντες τῆς πολεοδομικῆς αὐτῆς ἐπιχείρησης παράλληλα, ἐνῶ συγχρόνως τοὺς τοποθέτησε ἐκατέρωθεν τοῦ ἄξονα αὐξησης: *la vallée de la Marne* καὶ *la vallée de la Seine* (Ἡ κοιλάδα τοῦ Μάρνη καὶ ἡ κοιλάδα τοῦ Σηκουάνα).

Ἐνας ἄξονας ἀπὸ τὸ Βορρά, περνώντας ἀπὸ Meaux, Doisy-le-Grand, La Lisiere de Roissy-en-France, La Vallée de Montmerency, Pontoise, θὰ δεχθεῖ τὴν ἐγκατάσταση τῶν καινούργιων πόλεων Cergy-Pontoise στὸ Βορρά, ὄντικα τοῦ Παρισιῦ, καὶ Marne-la Vallée στὸ Βορρά, ἀνατολικά. Ἐνας ἄλλος ἀπὸ τὸ Νότο, περνώντας ἀπὸ Mellin Evry-Palaiseau, Trappes, Mantes, θὰ δεχθεῖ τὴν ἐγκατάσταση τῶν καινούργιων πόλεων Melun-Senart, νοτιο-ανατολικά, Evry, κατὰ μῆκος τοῦ αὐτοκινητοδρόμου τοῦ Νότου, Saint-Quentin-en-Iveline, νοτιο-δυτικά, κοντὰ στὶς Βερσαλλίες. Ἐτσι, ἡ περιοχὴ τοῦ Παρισιῦ θὰ γίνῃ πραγματικὰ πολυκεντρικὴ καὶ θὰ ἀναδιοργανωθεῖ γύρω ἀπὸ τὶς πόλεις καὶ τὰ πέντε κέντρα τῶν νέων πόλεων.

Ἡ DATAR⁴ ὀνόμαζε τὶς πόλεις αὐτές πόλεις στήριγματος καὶ ἰσορροπίας, γιὰτὶ σ' αὐτές θὰ γίνῃ τὸ πρῶτο βῆμα ἀποκέντρωσης πρὸς τὶς μεγάλες ἐπαρχιακὲς μητροπόλεις.

Ἐτσι, τὸ SDAU ὅλης τῆς περιοχῆς Παρισίων μετατράπηκε σὲ SDAU τῆς περιοχῆς II de France, στὶς 28 Μαΐου 1969, καὶ ὀνομάστηκε SDAURIF.⁵ Αὐτὸ τὸ SDAURIF ἐπανεξετάστηκε στὸ σύνολο του ἀπὸ τὸ

3. PADOC: Σχέδιο χωροταξίας καὶ γενικῆς ὀργανώσεως τῆς περιοχῆς Παρισιῦ.

4. DATAR: Ἡ ἀνώτατη, μετὰ τὸν πρωθυπουργό, ἀρχή, πού διευθύνει καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὸ ἔθνικο κατευθυντήριο σχέδιο.

5. SDAURIF: Κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας καὶ πολεοδομίας τῆς περιοχῆς II de France.

2. Business Park = Centres d'Affaires: Ἐνα μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, μετὰ γραφεῖα, ἰδιωτικὰ καὶ ὀθμοσια, μετὰ κέντρα ψυχαγωγίας καὶ πολιτιστικὰ, πού ὅλα μαζί συνθέτουν μιά ἔννοια σάν τὴ δική μας τὴν ἀγορά (forum) καὶ βρίσκονται στὴν καρδιά τοῦ κέντρου αὐτοῦ.

1974, για να γίνει τελειωτικά αποδεκτό την 1η Ιουλίου 1976. Η προτεραιότητα στις πέντε καινούργιες πόλεις παρέμεινε, προστέθηκαν όμως καινούργια στοιχεία. Παράμενει η πολιτική για δημιουργία φυσικών περιοχών Ισορροπίας, καθώς και χωροταξία γεωργικών περιοχών μέσα στην περιοχή II de France. Προβλέπεται επίσης δημιουργία χώρων αναψυχής και ψυχαγωγίας. Η χωροταξική αυτή ιδέα (ZNE)⁶ ολοκληρώνει την πρωταρχική ιδέα του Lewis Mumford για την «κυριαρχία του πράσινου». Τροποποιήσεις στο SDAU έγιναν και για τη βελτίωση του κυκλοφοριακού συστήματος. Προοδευτικά, δίνεται προτεραιότητα στο άστικο συγκοινωνιακό μέσο, κυρίως, στις καινούργιες πόλεις.

Οι συνεχείς αναθεωρήσεις του SDAU δέν είναι άσχετες με την κρατική διοικητική τροποποίηση, με το καταστατικό του Παρισιού και της περιοχής. Δέν υπάρχουν πιά δύο νομάρχες, Παρισιού και περιοχής, αλλά ένας για όλη την περιοχή, καθώς και ένας δήμαρχος για την πρωτεύουσα, για πρώτη φορά μετά από 100 χρόνια (J. Chirac), που θα ελέγχει τη δύναμη του Παρισιού. Είναι μία γραφειοκρατική διοίκηση με 35.000 ανθρώπους και ένας προϋπολογισμός 7 1/2 δισεκατομμυρίων φράγκων περίπου. Το συμβούλιο του Παρισιού διαθέτει 109 δημοτικές συμβουλίες εξαιτούς θητείας. Το Διοικητικό συμβούλιο της περιοχής επαρχίας του Παρισιού αντικαταστάθηκε από το Γενικό Συμβούλιο.

Οι πέντε νέες πόλεις της περιοχής Παρισιού έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

Όφειλουν να δεχθούν ή καθεμιά περίπου 380-400.000 κατοίκους από τώρα έως το 2.000 και έχουν πολεοδομική περίμετρο από 7.000-15.000 εκτάρια (μέσος όρος).

Γιά να μπορέσουν να αποκεντρωθούν οι βιομηχανίες, χωρίς να απομακρυνθούν πολύ από την πρωτεύουσα, ή απόστασή τους από το Παρίσι είναι 10-35 χλμ.

Οι καρδιές των καινούργιων πόλεων περιέχουν κυρίως εξοπλισμό διοικητικό, καθώς και έμπορικά κέντρα με άκτινα δράσης στη γύρω περιοχή, για να εξυπηρετούν 30-50.000 κατοίκους, κυρίως για τις παλιές συνοικίες που δημιουργήθηκαν από τα grands ensembles.⁷

Εξέχουσα θέση κατέχουν τά φυσικά δάση που είναι ZNE (δάση, λίμνες, αγροτικές περιοχές) στο έσω-τερικό των πόλεων αυτών.

Η κυκλοφορία είναι βασισμένη στο διαχωρισμό του δικτύου κυκλοφορίας λεωφορείων, πεζών και ποδηλατιστών. Στο θέμα της εργασίας, τά 8/10 των ατόμων πρέπει να βρίσκουν δουλειά επί τόπου, αποφεύγοντας τις μεγάλες μετακινήσεις.

6. ZNE: Έθνικές περιοχές φυσικής Ισορροπίας.

7. Grands Ensembles: Μεγάλα οικοδομικά συγκροτήματα (κυρίως κατοικιών).

Τό 1977, μία σημαντική καθυστέρηση σημειώθηκε με την οικονομική κρίση, έχοντας σάν συνέπεια τη μη δημιουργία καινούργιων λειτουργικών θέσεων. Όμως, ή διαφοροποίηση των λειτουργιών πρώτου, δεύτερου και τρίτου τομέα, τέθηκε σέ έφαρμογή από τό Etablissement Public (Δημόσιος Όργανισμός).

Αυτές οι πόλεις άρχισαν να εμφανίζουν τώρα μία σχετική κοινωνική λειτουργία και συγχρόνως κρατική, παρουσιάζοντας ορισμένα θετικά στοιχεία στο επίπεδο του κοινωνικού εξοπλισμού, άν και οι μεγάλοι οικισμοί ύφιστανται εδώ και 25 χρόνια.

Οι νέες πόλεις στην επαρχία

Τό 1966, καταρτίστηκαν οι όργανισμοί μελετών των μεγάλων πόλεων OREAM⁸ (Organisation d' Etudes d'Aires Métropolitaines), που προορισμό είχαν να συμβάλουν στην αποκέντρωση αυτών των πόλεων. Όπόκεινται στη δικαιοδοσία του κάθε νομάρχη της περιοχής αυτής και λειτουργούν με κονδύλια χορηγούμενα από τό κράτος. Ό κύριος ρόλος τους καθορίζεται από τό SDAU, σέ τοπική κλίμακα.

Χωροταξική όργάνωση και όργανισμός διαχειρίσεως

Γιά να κατανοήσουμε τό δυαδισμό των κρατικών δυνάμεων των καινούργιων γαλλικών πόλεων, θά ήταν προτιμότερο ν' άρχίσουμε από τις άγγλικές περιπτώσεις με τό σύστημα «Development Corporation» (άνώνυμες εταιρείες). Στην Άγγλία, αυτή ή δομή είναι ό υπεύθυνος και ό μοναδικός όργανισμός χωροταξίας και πολεοδομίας (άγορά γής, μελέτη, επίβλεψη και κατασκευή, κατά 90% περίπου).

Δέν δημιουργούν μία σούπερ-Δημαρχία, όπως στη Γαλλία, αλλά προτιμούν ή έργασία να είναι ανεξάρτητη από τη συνύπαρξη με τις υπόλοιπες κοινοτικές και δημοτικές άρχές. Η λύση, στη Γαλλία, εξ αιτίας της κλίμακας της έπιχείρησης, ήταν ό καταρτισμός ενός δημόσιου όργανισμού χωροταξίας και συγχρόνως μία καινούργια νομικο-πολιτική όντότητα. Ό χωροταξικός όργανισμός στην άρχή είναι μία δομή δύσκολη, και αποτελείται από την άποστολή χωροταξικών μελετών (MEA:⁹ Mission d'Etudes et Aménagement) και έναν όργανισμό κτηματολόγιας (Etablissement Foncier).¹⁰

Στην άρχή της μελέτης μιας καινούργιας πόλης υπάρχει μία μικρή ομάδα από 20-60 άτομα. Η MEA τά χωρίζει σέ 4 ομάδες έργασίας: διοικητικού, προγραμματισμού, ύποδομης και πολεοδομίας. Έκτός αυτού, ό όργανισμός κτηματολόγιας (άγορά, άποζημιώσεις, οικόπεδα) καταρτίζεται ή από τό γραφείο κτημα-

8. OREAM: Όργάνωση ανάπτυξης μητροπολιτικών περιοχών.

9. MEA: Άποστολή χωροταξικών μελετών.

10. Etablissement Foncier: Όργανισμός κτηματολόγιας.

τολογία της περιοχής Παρισιού (AFTRP) ή από τόν κάθε Δημόσιο οργανισμό (Etablissement Public) ή από τήν DDE.¹¹

Η απόκτηση τών οικοπέδων προϋποθέτει πολλές ενέργειες: Η AFTRP απέκτησε 20.000 εκτάρια σε 6 χρόνια από τά όποια 8.600 προορίζονταν γιά τίς καινούργιες πόλεις. Στη συνέχεια ή MEA άντικαταστάθηκε από μία μόνο δομή (EPA: Etablissement Public d' Aménagement) που συνεχίζει τίς μελέτες, αγοράζει οικόπεδα μέ τή διαδικασία άπαιλοτριώσης (σύστημα ZAD) χωρίς νά επιδιώκει τήν κερδοσκοπία.

1η φάση: MEA Organisme Foncier

2η φάση: EPA

Η εξέλιξη τής ομάδας χωροταξίας

Η διαμόρφωση τής EPA¹² άρχισε τό 1969-70 σε διάφορες καινούργιες πόλεις. Κυρίως, τό προσωπικό τής MEA άποσπάται από τήν EPA και συμπληρώνεται, διότι ή EPA είναι μία δομή περισσότερο πολύπλοκη, που όδηγει σε άισιο τέλος τή συγκρότηση μιάς καινούργιας πόλης 300.000 άτόμων. Η EPA δέν κατασκευάζει κατοικίες, αλλά συνάπτει συμβάσεις μέ φορείς χρηματοδοτήσεως, κρατικούς και ιδιωτικούς. Ο κάθε συμβαλλόμενος είναι ύποχρωμένος νά εκτελέσει τούς όρους τής συμφωνίας· ή μέν EPA εδθύνεται γιά τόν έξοπλισμό τών πόλεων, και κυρίως τήν ύποδομή, ό δέ χρηματοδότης όφείλει νά σεβαστεί τήν άνειλημμένη ύποχρέωση και τίς κάθε είδους δυσκολίες, όπως καθορίζονται από τόν δημόσιο οργανισμό, ό όποίος είναι ό συντονιστής τού έργου.

Η EPA είναι ύπεύθυνη γιά τήν άκριβή και τέλεια άποπεράτωση τής καινούργιας πόλης.

Έξετάζοντας τό θέμα από νομκο-πολιτικής άπόψεως, ή καινούργια πόλη είναι μία πρόκληση, γιατί βρίσκεται σε μία περιοχή που άνήκει σε 10-20 κοινότητες. Αυτή ή άναπροσαρμογή τού χώρου διπλασιάζεται από μία χρηματική άναπροσαρμογή: Οι κοινότητες δέν μπορούν νά άντεπεξέλθουν στά συμπληρωματικά κονδύλια (έξοδα) γιά τήν κατασκευή τού έξοπλισμού τής καινούργιας πόλης· έτσι, συμπυκνώνονται, αλλά οί νομικές παραδοσιακές φόρμουλες δέν είναι άρκετές.

Αυτές οί φόρμουλες τής συσπείρωσης που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα είναι τό SIVOM¹³ (Le syndicat intercommunal á vocation multiple). Η άστική περιοχή και ή άστική κοινότητα χρησιμοποιήθηκαν από τίς κοινότητες που θέλουν νά συνεργαστούν σε όρισμένους τομείς, όπως στην κατασκευή δρόμων, σε έργα ύποδομής και στην άστική συσσώρευση τών κοινοτήτων.

Η φόρμουλα τού SIVOM χρησιμοποιήθηκε στό Cergy-Pontoise, Evry και κυρίως στό Saint Quentin, αλλά γιά μικρό χρονικό διάστημα. Τά παραπάνω διέπονται από τό νόμο τού Boscher.

Ο νόμος Boscher (10 Ίουλίου 1970) θεσπίστηκε γιά νά διευκολύνεται ή άστική συσσώρευση. Προσφέρει στις κοινότητες, που βρίσκονται στην περίμετρο τών καινούργιων πόλεων, τρεις δυνατότητες.

1. L' Ensemble Urbain (Τό άστικό σύνολο)

Οί κοινότητες ζητούν παμψηφεί τό έδαφος, που συμπίπτει μέ τήν περίμετρο τών ΝΠ,¹⁴ νά μπορεί νά άνήκει στην περίμετρο τής καινούργιας πόλης. Τό συμβούλιο τού άστικού συνόλου (EU) περιλαμβάνει 5 εκπροσώπους τών κοινοτήτων και 4 τού γενικού συμβουλίου τής Νομαρχίας (Conseil Général du Département): περίπτωση Vaudreuil.

2. La Communauté Urbaine (Η άστική κοινότητα)

Οί άρμοδιότητες τών άστικών κοινοτήτων δέν περιορίζονται μόνο μέσα στην περίμετρο τής πολεοδομικής επιχείρησης, αλλά προεκτείνονται και σε ένα μεγάλο τμήμα, έξω, στά έδάφη τών γύρω κοινοτήτων. Έάν ή Communauté Urbaine λειτουργεί καλά, δημιουργεί, μακροπρόθεσμα, τή συγχώνευση τών κοινοτήτων σε άστικό σύνολο.

3. Le Syndicat Communautaire (Ο κοινοτικός οργανισμός)

Αυτή ή συσσώρευση είναι πιο δύσκολη, γιατί έχει σαν στόχο νά διατηρήσει τήν κοινοτική άυτονομία και ταυτόχρονα τή δυνατότητα δημιουργίας καινούργιας πόλης. Έξω από τήν περίμετρο, κάθε κοινότητα διατηρεί τήν πλήρη άρμοδιότητά της. Στο έσωτερικό, κάθε μία συμμετέχει διά μέσου τού Comité Syndical (άναλογία συμμετοχής σχετική μέ τή σημασία τής κάθε μιάς) στη διαχείριση τής καινούργιας πόλης. Αυτή τή φόρμουλα τήν επικρότησαν 8 πόλεις.

Έχει προβλεφθεί επίσης, μακροπρόθεσμα (max. 25 χρόνια), ή SCA (Syndicat Communautaire d' Aménagement) νά τροποποιηθεί σε Communauté Urbaine.

Ο νόμος Boscher τέθηκε σε έφαρμογή, αλλά προκάλεσε μεγάλη άναστάτωση, έτσι, ώστε νά επέλθουν και άλλες τροποποιήσεις από τά διάφορα πολιτικά κόμματα.

Σήμερα, οί έργασίες στις καινούργιες πόλεις γίνονται μέ λίγη δυσκολία, σε σχέση μέ τήν EPA, που άκολουθεί τίς κυβερνητικές άπόψεις [50% τού συμ-

11. DDE: Νομαρχιακή Διεύθυνση έξοπλισμού.

12. EPA: Δημόσιος οργανισμός χωροταξίας.

13. SIVOM: Διακοινοτικός οργανισμός πολλαπλών άποστολών.

14. ΝΠ: Νέες πόλεις.

βουλίου (Conseil d'Administration) εἶναι διορισμένοι ἀνώτεροι κρατικοὶ ὑπάλληλοι. Οἱ περισσότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς SCA¹⁵ ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὴν ἄριστερά (Union de la Gauche).

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ θά ἐπηρεάσει ἰσῶς τὸ μέλλον τῶν καινοῦργων πόλεων.

Παρ' ὅλες τὶς ἀδυναμίες καὶ τὴ χρεοκοπία, πού εἶναι συνέπεια τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐξοπλισμοῦ, οἱ καινοῦργες πόλεις τῆς Γαλλίας βρίσκονται πολὺ κοντὰ στὴν πραγματικότητα. Ἡ κρατικὴ ὑποστήριξη μέχρι τὴν ὀλοκλήρωσή τους εἶναι ἓνα «αὐτοῦ» σπουδαῖο, παρ' ὅλη τὴν οικονομικὴ σύγχρονη ἐξέλιξη.

Πάντως, ἡ δημιουργία τῶν ΝΠ δὲν εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν στὶς παλιές πόλεις. Ἡ κριτικὴ πού θεωρεῖ τὶς ΝΠ σάν μερικὰ τουλάχιστον ὑπεύθυνες γιὰ τὸ ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν στάσιμες ἢ καὶ νὰ ἐπιδεινώνονται οἱ συνθήκες ζωῆς στὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων, στηρίζεται ἰσῶς σὺς ἐξῆς λόγους:

- Οἱ νέες πόλεις συγκεντρώνουν τὴν «ἀφρόκρεμα» τῆς βιομηχανίας, τοὺς πύ νένους, ἐργατικά χέρια, εἰδικευμένα καὶ μὴ, καὶ κυρίως παρουσιάζεται μιὰ ἐνίσχυση στὸν τριτογενὴ τομέα.
- Οἱ νέες πόλεις βοηθοῦν περισσότερο αὐτοὺς πού ἔχουν ἤδη μιὰ δουλειά καὶ ὄχι αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, ὅπως οἱ φτωχοί.
- Βάσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς πού ὑφίσταται, στὶς παλιές πόλεις ἀξήθηκε τὸ ποσοστὸ τῶν κατοίκων πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κοινωνικὴ ἐνίσχυση, ἐνῶ συγχρόνως μειώθηκαν τὰ ἔσοδα τῶν δήμων καθὼς καὶ οἱ ψυχαγωγικὲς καὶ πολιτιστικὲς δραστηριότητες, μετατρέποντας τὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων σὲ κέντρα δευτερεύουσας ἢ ἀνύπαρκτης σημασίας.

διαδικασία δημιουργίας τῶν νέων πόλεων στὴ Γαλλία

Νέες πόλεις ἢ διοργανωμένα προάστια;

Πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια, ὅταν λέγαμε νέες πόλεις, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἀναφερθοῦμε ποτὲ στὴ Γαλλία. Ἐννοοῦσαμε πάντοτε τὰ πειράματα τῶν ἀγγλικῶν νέων πόλεων, τῆς Σουηδίας, Φινλανδίας, Πολωνίας, Οὐγγαρίας, Ρωσίας, πού ἦσαν ἄπειρα. Ἄλλα συγκροτήματα, ὅπως στὴ Βραζιλία καὶ ἡ Chandigarh στὶς Ἰνδίες, τραβοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ οἱ λόγοι ἰδρύσεώς τους ἦταν μόνον λόγοι γοητροῦ, τελείως διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ἄλλων κρατῶν.

Κατόπιν ἡ Γαλλία ἔγινε πρωτοπόρος σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ὑπάρχουν σχέδια γιὰ ἐννέα νέες πόλεις, ἐνῶ ὅλες βρίσκονται στὸ στάδιο ἰδρύσεως. Οἱ πύ προχω-

ρημένες εἶναι τὸ Evry, Cergy-Pontoise, Marne la Vallée, Melin-Senart, Saint Quentin en Yvelines, Vaudreuil l' Isle d'Abau (Lyon), Etang de Berge (Fos Marseille), Lille-Est, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πέντε στὴν περιοχὴ Παρισίου καὶ τέσσερες στὴν ὑπόλοιπὴ Γαλλία. Ὅρισμένες μάλιστα ἀπὸ αὐτές εἶναι ἤδη κατοικημένες καὶ ἔχουν πληθυσμὸ 40.000-80.000 κατοίκους.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐκτίμηση, ἢ ἡ πρόβλεψη, γιὰ τὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων, ἔχουμε φανερά μιὰ σημαντικὴ ἀλλαγὴ στὴν κλίμακα σχετικὰ μὲ προηγούμενες κατασκευές στὴ Γαλλία καὶ γενικότερα στὴν Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἦταν πάντοτε «περιορισμένης ἐκτάσεως», max. 50.000 κάτοικοι συνήθως, μὲ λαϊκές κατοικίες καὶ μὲ ἐλάχιστο, ἂν ὄχι ἀνύπαρκτο, ἐμπόριο. (Sarcelles στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας της, τὸ 1955).

Οἱ πρώτες ἀγγλικές νέες πόλεις ἦταν τῆς τάξεως τῶν 60.000 κατοίκων, δηλαδὴ τὸ 1/6 μιᾶς μεσαίας γαλλικῆς νέας πόλης, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Bordeaux, Toulouse γιὰ τὰ γαλλικὰ δεδομένα ἢ τῆς Πάτρας, Λάρισας γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Ἡ ὑπάρχουσα κατάσταση πρὶν ἀπὸ τὶς νέες πόλεις

Ἡ καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἡ καταστροφὴ ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καὶ ἡ μεγάλη αὐξηση τῶν γεννησιῶν μετὰ τὸν πόλεμο προκάλεσαν, στὶς ἀρχές τοῦ '50, μιὰ τεράστια ἔλλειψη κατοικιῶν.

Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν ἡ ὁποία χαραχτήκε ἀπέβλεπε στὴν παραγωγή κατοικιῶν. Γιὰ νὰ καλύψουν τὴν ἔλλειψη ἔπρεπε νὰ δράσουν γρήγορα, πολλαπλασιάζοντας τὸν ἀριθμὸ τῶν διαμερισμάτων: Ἐπρεπε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ προφτάσουν τὴν καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὶς δημιουργηθεῖσες ἀνάγκες ἀπὸ τὴν ἀστικοποίηση τῶν μητροπολιτικῶν πόλεων, τὴ δημογραφικὴ αὐξηση, τὴ βιομηχανοποίηση καὶ γενικὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς σημερινῆς Γαλλίας.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστό: Φάσεις κατασκευῆς, ὅπως αὐτές τῶν «ZUP» (ζὼνη χωροταξικῆς προτεραιότητας) ἢ «Grands Ensembles» (μεγάλια συγκροτήματα), συνήθως λαϊκῶν κατοικιῶν, ἀρχισαν νὰ ξεφυτρώνουν παντοῦ. Ἄλλὰ, ὅλα αὐτὰ τὰ προγράμματα ἔπασχαν ἀπὸ ποιότητα κατασκευῆς, ἐξυπηρέτηση, ἀπασχόληση, ἐμπόριο καὶ κοινωνικότητα. Οἱ κατοικίες ἦσαν ἢ τοποθετημένες μακριὰ ἀπὸ τὰ πάρκα δραστηριότητας-ἀπασχόλησης, ἢ σὲ χώρους πού δὲν ὑπῆρχαν ἀπασχόληση, κοινωνικὸς ἢ ἀθλητικὸς ἐξοπλισμὸς ἢ, ἂν ὑπῆρχαν, ἦσαν μηδαμινὰ.

Τοποθετημένα στὴν τύχη, σ' ἐλεύθερα οἰκόπεδα, πολλὰς φορὲς ὁμοῦ καὶ σὲ χώρους ἀνθυγιεινούς καὶ ἀκατάλληλους γιὰ ἀνοικοδόμηση, μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ μὲ κακὴ σύνδεση μὲ τὶς ὑπόλοιπες ἀστικές περιοχές, αὐτὰ τὰ προγράμματα δημιουργίας ὄχι μόνον δὲν ἔλυσαν τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα, ἀλ-

15. SCA: Κοινωνικὸς ὀργανισμὸς χωροταξίας.

λά δημιούργησαν πρόσθετα στην υπάρχουσα «αναρχική»¹⁶ αστική αύξηση της κατοικίας».

Αυτή η πολιτική συνίστατο στη δημιουργία συνοικιών ύπνου ή «πόλεων ύπνου» στην περιφέρεια των νέων πόλεων.

Η κατάσταση αυτή πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης μέχρι να φτάσουμε στη δημιουργία των νέων πόλεων. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν: Sarcelles, Languedoc, Roussillon, Mirail le Toulouse. Μετάβαση από τη διαδικασία δημιουργίας μεγάλων συγκροτημάτων στις νέες πόλεις, Grands Ensembles-ZUP-ZAC-Villes Nouvelles.

Κατά τη διάρκεια των κατασκευών αυτών, λίγα συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών υπήρξαν ενδιαφέροντα, με κοινωνική και πολιτιστική εξυπηρέτηση.

Ποιοί λόγοι ώθησαν τους υπεύθυνους στην απόφαση δημιουργίας των νέων πόλεων

Οι νέες πόλεις στη Γαλλία δημιουργήθηκαν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της μεγάλης αστικής συσσωρευσης, ανάγκες που προήλθαν από τη δημογραφική αύξηση, μετανάστευση-βιομηχανοποίηση της περιοχής ή περιοχών.

Αυτός ο επίσημος «όρισμός» δηλώνει με πληρότητα την αιτία απ' όπου ξεκίνησε η ιδέα για δημιουργία νέων πόλεων· όρισμος, που συμπίπτει και με όρισμένες προηγούμενες διαπιστώσεις, όπως η ανάγκη για μεγάλους οικισμούς κατοικιών και μεγάλα συγκροτήματα κατοικίας.

Η γοργή και μεγάλη αστική συσσωρευση ήταν ένα φαινόμενο «αυαπόφευκτο», «ανεξέλεγκτο», «διεθνές», και ήταν αδύνατο να σταματήσει.

Μιά τέτοια αύξηση είχε κερδοφόρα αποτελέσματα, διότι ήταν συγχρόνως η προϋπόθεση, η συνέπεια και το σημείο μιάς δυναμικής οικονομίας, ταυτισμένης με την οικονομική ανάπτυξη ολόκληρης της περιοχής και συγχρόνως σχετική με την ανάπτυξη της Γαλλίας. «Τό να ισχυριστεί κανείς ότι μπορεί να σταματήσει τη χωροταξική διάχυση μιάς αστικής περιοχής, είναι το ίδιο σαν να ισχυρίζεται ότι μπορεί να βάλει φραγμό στην οικονομική ανάπτυξη». Δεν πρέπει, λοιπόν, να ελαττώσουμε τη χωροταξική διάχυση των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά να τα διευθετήσουμε και να τα χωροθετήσουμε. Έτσι, ώστε να τεθεί τέλος σε μιά πολεοδομία, που άποκλήθηκε «αναρχική».

Μιά τέτοια πολεοδομική διαδικασία θέτει τρία προβλήματα, στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους: Τό πρόβλημα της αύξησης που προκύπτει από μια αθρόομη τη έκτακτη (en tache d'huile)¹⁷ απροσδιόριστη, ή

όποια προκαλεί διαδοχικά την εξαφάνιση των ελεύθερων χώρων. Αυτή η εξέλιξη έχει σαν συνέπειες τόν «υπο-έξοπλισμό» της περιφέρειας γύρω από τα αστικά κέντρα και τη διαδοχική μείωση του χώρου συνδέσεως με τα κέντρα, τα οποία έχουν την τάση να «πνιγονται».

Ο πολλαπλασιασμός των καθημερινών μετακινήσεων, ή συνεχής αύξηση της κυκλοφορίας και ή κερδοσκοπία της γης οδηγούν συχνά στο κέρδος του τριτογενούς τομέα, απαιτώντας σε πολλές περιπτώσεις τη γενική αναδιοργάνωση, ή οποία θα επιτρέπει στις μεγάλες αστικές συσσωρεύσεις να ασφαλισουν σωστά τις λειτουργίες τους.

Αυτές οι επιχειρήσεις είναι δαπανηρές και βραδύκινητες. Θέλοντας όμως έτσι να επιτύχουμε μιά τοπική αναδιοργάνωση, χωρίς να χιτίσουμε στην περιφέρεια, είναι σαν να καταδικάζουμε τις αστικές αυτές συσσωρεύσεις σε συνεχή αναδιοργάνωση. Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι εξ ίσου αρνητικές, τόσο στο οικονομικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Τά άσκοπα έξοδα, ή αύξηση των τιμών, ή κατάχρηση της ενέργειας και ή χαμένος χρόνος μειώνουν την αποτελεσματικότητα της παραγωγής και της διαχείρισης σε βάρος της οικονομίας της χώρας. Συγχρόνως, οι συνθήκες ζωής των κατοίκων δεν παύουν να χειροτερεύουν σε σχέση με την αύξηση του βιοτικού επιπέδου. Κούραση, εκνευρισμός, άπομόνωση, περιορισμός της έκλογής και ή υπο-έξοπλισμός προστίθενται στην άτυσοφαιρική μόλυνση και στη ρύπανση του περιβάλλοντος.

Αυτή ή εξέλιξη εξανάγκασε τους άρμόδιους να δοούν την κατάσταση κάτω από ένα άλλο πρίσμα: αύξηση των μεγάλων αστικών κέντρων και καλλιέργεια μιάς στρατηγικής έλέγχου της οικονομικής αύξησης με τη διαδικασία μιάς «όρθολογικής πολεοδομίας». Ένα στοιχείο της στρατηγικής αυτής ήταν, ίσως, ή διαδικασία δημιουργίας των νέων πόλεων.

Οι επίσημοι λόγοι δημιουργίας των νέων πόλεων

Σύμφωνα με την απόφαση των πολεοδομικών χωροτακτών και των πολιτικών άρχηγών της Γαλλίας, αυτές οι νέες πόλεις στόχευαν στο να αναδιοργανώσουν τό χώρο των μεγάλων μητροπόλεων. Έπρεπε να απομακρύνουν διά μιάς την πραγματική πολεοδομική εικόνα, που είχε δημιουργηθεί στις άπεραντες ελεύθερες εκτάσεις εξ αίτιας της κατασκευής των μεγάλων συγκροτημάτων κατοικιών, σε σχέση με τις δημιουργηθείσες ζώνες που είχαν άστικοποιηθεί.

Αυτές οι πόλεις δεν δημιουργήθηκαν για να παίξουν ένα ρόλο ψυχαγωγίας και προπονήσεων στις μί

16. Με τόν όρο «αναρχική» έννοείται ή χωρίς κανένα προγραμματισμό αύξηση, αλλά όπουδήποτε και χωρίς καμιά μέλητη, αποτέλεσμα της ανάγκης και της ανεξέλεγκτης κατάστασης που επικρατούσε.

17. Η άπροσδιόριστη αυτή πολεοδομική εξέλιξη στη Γαλλία ή-

ταν τό προϊόν μιάς ανεξέλεγκτης διαδικασίας καταναλώσεως τόυ χώρου που οι Γάλλοι όνόμαζαν laissez-faire ή coup par coup. Η διαδικασία αυτή προέκυψε μετά τόν Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

«οικονομικῶς ἄνετες περιοχές», οὔτε γιὰ νά δημιουργήσουν «κάποτε» τίς προϋποθέσεις γιὰ τήν ἰσορροπία καί τή διοργάνωση ἐνός γαλλικοῦ χώρου. Ἀντίθετα, ἡ ἀνάπτυξη τους θά συμβαδίσει μέ μία ἐνδυνάμωση τῶν διαφοροποιήσεων μεταξύ τῶν περιοχῶν καί ὑπέρ τῶν πῶ ἐνοημένων περιοχῶν.

Οὔτε θά ἀποτελέσουν τίς πόλεις ἀντιστηρίζουσ («Villes d'appui») γιὰ τήν ἰσορροπία καί ἀνάπτυξη τῶν ἀντιπάλων πόλεων. Βεβαίως, ἐδῶ ὑπάρχουν πολλές σκέψεις, πάντως πῶ σίγουρο εἶναι ὅτι θά θά δυναμώσουν τήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ καί θά τό κεντροποιήσουν πῶ πολύ, λόγω τῆς μικρῆς ἀποστάσεώς τους καί τῆς σύνδεσής τους μέ τό Παρίσι.

Ἀπό τίς ἑννέα νέες πόλεις σέ στάδιο κατασκευῆς, πέντε βρίσκονται στήν περιοχή Παρισιοῦ, μία μέσα στήν περιοχή Rhone-Alpes (Ἄλπεων), μία μέσα στήν περιοχή Nord-pas-de-Calais, μία μέσα στήν περιοχή τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς, καί μία, τέλος, στήν περιοχή Ἄνω Νορμανδίας (Haute Normandie).

Ἐάν τοποθετήσουμε τίς πόλεις αὐτές ἐπάνω σ' ἕνα χάρτη τῆς Γαλλίας, δαπιστώνουμε ὅτι οἱ περιοχές στίς ὁποῖες ἔχουν τοποθετηθεῖ οἱ νέες πόλεις, βρίσκονται ἀνάμεσα στίς πρῶτες ἕξι δυναμικές περιοχές τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους.

Ἐκτός τῆς Λορραίνης (Lorraine), αὐτές οἱ νέες πόλεις ἀναπτύσσονται σέ ἤδη ἀναπτυγμένες περιοχές. Ἡ πῶ δυναμική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ, πῶ περιέχει πέντε νέες πόλεις, εἶναι ἡ περιοχή Basse-Seine. Πάντως, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι οἱ νέες πόλεις ἐνισχύουν τήν ἔννοια τῶν ἀντιπάλων πόλεων ἡ πόλεων ἰσορροπίας, μέσα στό πλαίσιο μιάς στρατηγικῆς, ἡ ὁποία τείνει νά ἐλαττώσει τήν ἀντίθεση μεταξύ Παρισιοῦ καί ἐπαρχίας.

Ἐπί πλέον, οἱ νέες πόλεις ἀναπαράγουν πάλι, μέσα σέ μιά γεωγραφική κλίμακα πῶ περιορισμένη, τήν ὄργανωση μιάς ἔθνικης ἱεραρχικῆς δομῆς, ὑπογραμμίζοντας, σέ πρῶτο πλάνο, ὅτι ἐκεῖνες οἱ ἀστικές πόλεις πῶ κερδίζουν ἀπό τή δημιουργία τῶν νέων πόλεων εἶναι οἱ ἤδη ὑπάρχουσες πόλεις ἰσορροπίας, πῶ βρίσκονται στίς πῶ δυναμικές περιοχές τῆς Γαλλίας.

Μπορούμε, κατά κάποιον τρόπο, νά συμπεράνουμε ὅτι αὐτό ὀφείλεται στήν ἔλλειψη συνεργασίας μεταξύ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς τῶν νέων πόλεων καί τῆς ἔθνικης χωροταξίας, ἡ, χειρότερα ἀκόμα, στήν ἐγκατάλειψη τοῦ σχεδίου γιὰ τήν ἀνάπτυξη τῶν πῶ ἀδύνατων περιοχῶν. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρκετά ἀόριστη. Γιὰ νά καταλάβουμε τή λογική τῶν πολεοδομῶν-χωροτακτῶν πρέπει νά κάνουμε μιά σύντομη ἀνάλυση τῆς «διεθνούς κατάστασης» καί νά κατασταλάξουμε στήν ἐκλογή τῆς τοποθεσίας καί στή στρατηγική τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία.

οἱ ἑννέα νέες πόλεις

Μέσα στόν διεθνή οικονομικό ἀνταγωνισμό ὅπου οἱ εὐρωπαϊκές πόλεις ἀνταγωνίζονται μεταξύ τους, οἱ

μεγάλες ἀστικές πόλεις κατέχουν στρατηγική σημασία.

Τό ἄνοιγμα τῶν συνόρων μέ τήν Κοινή Ἀγορά, ἡ γοργή ἀύξηση τῆς δυτικῆς οικονομίας καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν ἐξαναγκάζουν τίς κυβερνήσεις ὄλων τῶν κρατῶν νά καιροφυλακτοῦν στόν διεθνή ἀνταγωνισμό μεταξύ τῶν μεγάλων ἀστικῶν πόλεων. Οἱ δυναμικότερες δραστηριότητες συνήθως τοποθετοῦνται στά πλαίσια τῶν ἀστικῶν περιοχῶν πῶ οἱ πολιτικοί τίς κρίνουν προσφορότερες. Ἡ χωροθέτηση μιάς πόλης πρέπει, λοιπόν, πρῶν ἀπό κάθε ἄλλο, νά εἶναι «ἐλκυστική», ἀποδοτική γιὰ τίς ἐταιρεῖες, τῶν ὁποίων ὁ ρόλος εἶναι ἀποφασιστικός γιὰ τήν «εὐημερία» τῆς περιοχῆς καί τῆς χώρας γενικότερα.

Τά κεντρικά γραφεῖα τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, οἱ ἐταιρεῖες παραγωγῆς προϊόντων βεραιῶς βιομηχανίας, ἐργαστήρια καί κέντρα ἔρευνῶν ἀποτελοῦν, μαζί μέ τούς διάφορους διεθνείς ὁργανισμούς, δημόσιους ἡ ἰδιωτικούς, ἕνα «παιχνίδι» τοῦ ὁποῖου ἡ σημασία ἀπαιτεῖ μιά συνεχή καί ἀξανάμενη ἐπέμβαση τῆς δημόσιας ἀρχῆς.

Ἡ χωροθέτηση τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων σήμερα συλλαμβάνεται σάν μιά χωροθετική μετάφραση μιάς πολιτικῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων ἐπενδύσεων.

Ἐτσι, ἡ δημιουργία τῶν ἑννέα νέων πόλεων πρέπει νά ἀνταποκρίνεται, κατά κάποιον τρόπο, στήν προσπάθεια τῆς προωθήσεως διεθνῶς τῶν πῶ ἀνταγωνιστικῶν περιοχῶν, στίς ὁποῖες βασίζονται καί οἱ ἐπενδύσεις τῶν ἔθνικῶν καί πολυεθνικῶν συγκροτημάτων.

Ἡ ἀστική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ εἶναι λοιπόν ἡ μόνη ἀστική περιοχή, κατάλληλη νά ἀνταγωνισθεῖ ἐπαξίως τίς ἀντίπαλες περιοχές τῆς ΕΟΚ, δηλαδή τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ρήνου, τοῦ Randstand τῆς Ὀλλανδίας, ἡ τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές μητροπόλεις, ὅπως τίς Βρυξέλλες, τό Μόναχο, τό Λονδίνο, τή Ζυρίχη, τή Φρανκφούρτη, τό Μιλάνο κτλ. Ἡ διοικητική κεντροποίηση στή Γαλλία καί ἡ οικονομική κεντροποίηση πῶ συμπίπτει μέ τή διοικητική δίνουν στήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ ἕνα *βάρος-κύρος*, σημαντικό γιὰ τή ζωῆ τῆς χώρας. Ἡ οικονομική ἀνάπτυξη ἔχει σάν συνέπεια τήν ἐνίσχυση τῆς γραφειοκρατίας.

Μόνο τό συγκρότημα τοῦ Παρισιοῦ μπορεί νά ἀντέξει στόν διεθνή ἀνταγωνισμό, μιλώντας σέ ἔθνικη κλίμακα. Καμιά ἐπαρχιακή πόλη δέν ἦταν, οὔτε εἶναι, σέ θέση νά παίζει, ὅσο τό Παρίσι, σημαντικό ρόλο μητροπόλεως, τόσο στόν εὐρωπαϊκό ὅσο καί στόν διεθνή ἀνταγωνισμό. Μιά πῶση λοιπόν τῆς θέσεως τοῦ Παρισιοῦ θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐπιτυχία τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν καί στόν οικονομικό τομέα.

Οἱ πέντε νέες πόλεις τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιοῦ παίζουν, ἴσως, στήν ἀναδιοργάνωση αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ἕνα ρόλο στρατηγικό.

Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιὰ τήν περιοχή τῆς Rouen-le Havre. Γιὰ νά ἀντισταθίσουν τίς «κεντρόφυγες δυνά-

μεις» που δρούν στην περιοχή αυτή, με κατευθύνσεις από Βορρά προς Νότο και προς Ανατολάς της Γαλλίας, χρειάζονται να δυναμώσουν έναν από τους σπονδυλοφόρους άξονες της γαλλικής άναπτυξης. Ο άξονας της κοιλάδας του Σηκουάνα, συνδεδεμένος με Παρίσι, καταλήγει στη θάλασσα, στο λιμάνι του Havre.

Η νότια πόλη, τό Vaudreuil, ως προς τη σχέση Havre-Paris, θά διευκολύνει την «άποσυμφόρηση» και την αναδιοργάνωση ενός από τους κόμβους του άξονα αυτού.

Η Rouen¹⁸ θά δεχθεί όρισμένες έκτελεστικές λειτουργίες δευτερευουσες ή τριτογενείς, οι όποιες, σε σχέση με τις στενές επαφές που έχει με τό Παρίσι, δέν θά άποτελέσουν μιά πραγματική άποκέντρωση άν δέν επιτύχουν μιά όρισμένη «αυτονομία».

Η γοργή άστικοποίηση της περιοχής Basse-Seine θά προικισθεί με τό βιομηχανικό-λιμενικό συγκρότημα του Havre, βασιζόμενη πάνω στην αύξηση της περιοχής του Παρισιού. Τό Vaudreuil¹⁹ λοιπόν άποτελεί τό μείγμα αυτής της άστικοποίησης, επιτρέποντας στο δυναμικό του Παρισιού νά διοχετευθεί μέχρι τη θάλασσα. Τό Lille-Est παίξει επίσης έναν ανάλογο ρόλο με τό Vaudreuil, βασιζόμενο στο λιμάνι και στη βιομηχανία της περιοχής Pas-de-Calais Dunkerque.

Η μητροπολιτική περιοχή της Lille, έκτός από αυτό τό προσόν, διαθέτει και ένα τμήμα πανεπιστημιακού έργαστηρίου, δημιουργώντας επενδύσεις από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, πράγμα που άποτελεί καινοτομία γιά την περιοχή. Αυτό θά ενδύσει και τις πολυεθνικές, αλλά και τις κρατικές όριμες νά δημιουργήσουν από εκεί πόλους ενεργείας. Παράλληλως ύφιστается και ό ανταγωνισμός με τις παραμεθόριες περιοχές του Βελγίου, που ή Γαλλία φοβόταν.

Ο ανταγωνισμός

Ο ανταγωνισμός τών ξένων πόλεων και ή τοποθεσία τους επηρέασαν την έκλογή τοποθεσίας τών νέων γαλλικών πόλεων. Σημαντικές πόλεις ίσορροπίας και άντιστηρίξεις στις παραμεθόριες περιοχές ήσαν άπαράιτητες. Χρειάζονταν λοιπόν πόλεις παραμεθόριες με λιμάνι σε εύρωπαϊκά πλαίσια γιά ν' άντισταθούν στον ανταγωνισμό τών εύρωπαϊκών πόλεων, όπως τό Λονδίνο, ή Άμβέρσα, τό Ρότερνταμ. Συγχρόνως, ένας ισχυρός άστικός πόλος, χρησιμοποιούμενος σαν σταθ-

μός μεταξύ Παρισιού και Βορρά, θά μπορούσε ν' άντισταθεί στην επιρροή του πόλου Βρυξέλλες-Άμβέρσα. Ο πόλος αυτός, ειδικευμένος στην έρευνα και την έφαρμογή, όπως τό πανεπιστήμιο της Lille, ήταν και είναι ίσως τό έντιστάθμισμα σ' αυτόν τον τόμο.

Συγχρόνως, τό Lille-Est θά επιτρέψει την άνανέωση του παλιού κέντρου της Lille, βοηθώντας τό νά συγκεντρώσει τον τριτογενή τομέα. Η νέα πόλη, στην όποία γίνεται ή έρευνα και ή έφαρμογή, θά δώσει τη δυνατότητα στη Lille νά ένισχυθεί στην περιοχή, αλλά και σε εύρωπαϊκό επίπεδο.

Η νέα πόλη L'Isle d' Abeau, τοποθετημένη στον κυκλοφοριακό άξονα Λυών-Ιταλία, δημιουργήθηκε γιά νά επιτρέψει την ανακαίνιση της λυωνέζικης συσσωρευσης και νά ένισχυσει τον άξονα αυτόν. Κατασκευασμένη κοντά στο νέο αεροδρόμιο του Σατολάς Λυών, ή νέα πόλη πρέπει νά αύξησει την οικονομική δύναμη της βιομηχανικής περιοχής Λυών—St. Etienne—Grenoble, άπέναντι στη δύναμη Zurich—Genève—Bâle και Μιλάνο.

Η δημιουργία της νέας πόλης διαγράφεται συγχρόνως σαν στοιχείο-κλειδί του έθνικού χωροταξικού συστήματος γιά νά γίνει ό κόμβος στον βιομηχανικό άξονα του Ρήνου μέχρι τη Μεσόγειο.

Η L' Isle d' Abeau είναι ή πόλη της ηλεκτρονικής τεχνολογίας γιά ν' άνταποκριθεί στον ανταγωνισμό του Μιλάνο (Ιταλία).

Etang de Berre (Marseille): Είναι τό ίδιο με τη Lille. Δημιουργήθηκε τό σιδηρουργικό γκρουπ (Fos) γιά ν' άντισταθεί στον ανταγωνισμό Γένουας και Βαρκελώνης καθώς και στον ανταγωνισμό με τη Μεσόγειο και τη Βόρεια Άφρική.

Τό λιμάνι της Μασσαλίας και ό συνεχής ανταγωνισμός τών άλλων εύρωπαϊκών λιμανιών καθόρισαν την έκλογή του χώρου. Τό λιμάνι, τά πολλά εργατικά χέρια και ό πληθυσμός θεωρήθηκαν στοιχεία γιά την τοποθέτηση της νέας πόλης Etang de Berre.

Οί επίσημοι και άνεπίσημοι λόγοι δημιουργίας τών νέων πόλεων στη Γαλλία

Η πολιτική της Γαλλίας, όσον άφορά τις νέες πόλεις, είναι πολύ διαφορετική από την πολιτική τών άλλων εύρωπαϊκών κρατών ως προς τη δημιουργία τών νέων πόλεων, όπως π.χ. της Άγγλίας πριν από 15-20 χρόνια. Στην Άγγλία και στη Σουηδία, ή δημιουργία τών νέων πόλεων στόχευε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην έπίλυση δημογραφικών, στατιστικών και έν γένει κοινωνικών θεμάτων μέσα στον πολεοδομικό πλαίσιο.

Η βιομηχανική διαδικασία δημιουργήσε νέες άνάγκες και την κακή λειτουργία τών κοινωνικών και πολεοδομικών σχέσεων, κυρίως σε κυκλοφορία, κατοικία, έξοπλισμό, κοινωνικο-πνευματικά κέντρα, διδα-

18. Rouen: Είναι μιά βιομηχανική πόλη που βρίσκεται 10-20 χλμ. από τό Vaudreuil και την Lille. Άποτελεί δε κατά κάποιον τρόπο μιά εύθύγραμμη συνέχεια του βιομηχανικού κόμβου Παρίσι-Basse-Seine-Vaudreuil-Rouen-Lille-Est-EOK.

19. Στο Vaudreuil, επειδή, πριν από τη δημιουργία της νέας πόλης, ύπήρχε μιά διασπείδη περιοχή, όδθηκε ή εκταρία έξακριβώς της άποσφαιρικής μόλυνσης μιάς περιοχής από τη δημιουργία μιάς πόλης. Έτσι, θά είναι ή πρώτη περιοχή γιά την όποια θά έχουμε σωστά και άδιάβλητα στοιχεία από την έπίσης πρώτη παρόμοια έρευνα στον κόσμο γύρω από τό σημαντικό αυτό θέμα.

σκαλία καί ἀναψυχή. Αὐτά τὰ κενά δημιουργήσαν δυσμενέσεις καί ἀστάθεια στούς κυβερνητικούς κύκλους, ἀπ' ὅπου πηγάζει ἡ αἰτία καί ἡ σκέψη γιά τή διαδικασία τῆς σύνθεσης τῶν νέων πόλεων. Στή Γαλλία, ἀντίθετα, ἡ προσοχή συγκεντρώθηκε κυρίως στήν τεχνικο-οικονομική διαχείριση, οἱ δέ ἀστικές περιοχές θεωρήθηκαν σάν σημεῖα ὑποστήριξης τῆς οικονομικῆς ἀνάπτυξης.

Στήν πρώτη περίπτωση ἔγινε προσπάθεια νά ἀναχαιτισθεῖ ἡ ἀύξηση τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων γιά νά λυθοῦν καλύτερα ὀρισμένα κοινωνικά προβλήματα. Στή δεύτερη περίπτωση στόχος ἦταν νά προαχθοῦν οἱ περιοχές μέ τή μέθοδο μιᾶς σωστής χωροθέτησης.

Παρουσιάζοντας σάν φυσική τήν πόλωση (polarisation) τῶν ἀστικῶν περιοχῶν, πρὸς ὄφελος ὀρισμένων ἄλλων, πού θέτει ἔτσι τή Γαλλία σέ θέση ἀνταγωνισμού μέ τίς γύρω εὐρωπαϊκές μητροπόλεις, διαπιστώθηκε ὅτι ἡ μέθοδος αὐτή εἶχε κάποια ἐκλογίκευση. Γιά τοῦς Γάλλους χωροτάκτες-πολεοδόμους, πού ἤθελαν νά ἐλέγξουν τήν ἀύξηση τῶν μητροπολιτικῶν ἐκτάσεων καί νά περιορίσουν τή λειτουργία τους, πρὸς ὄφελος ὀρισμένων ἀστικῶν περιοχῶν, εἶναι σάν νά ἀφαίρουσαν τά «ἀτού», τά ὁποῖα κατέχει ἡ μὴ ἀναπτυγμένη περιοχή μέσα στόν διεθνή ἀνταγωνισμό μεταξὺ πόλων «ἀνάπτυξης».

Αὐτή ἡ στρατηγική βασίζεται φυσικά στήν ἐξῆς θέση: Πρέπει νά παραδεχτοῦμε τήν ἀστική συγκεντρωσιή σάν «ἀναπόφευκτο» καί τήν πολιτική τῆς «πόλωσης» καί τίς ἀνισότητες ἀύξησης σάν ἀρχή τῆς διοργάνωσης τοῦ χώρου.

Κανεῖς δέν ἀγνοεῖ ὅτι αὐτά τὰ φαινόμενα δέν ἀπορροῦν ἀπό τήν τεχνική ἀνάγκη ἀλλά οὔτε καί ἀπό τήν παγκόσμια οικονομική κατάσταση. Ἡ ὑπαρξή τους συνδέεται μέ τήν ὑπαρξή ἐνός κοινωνικοῦ συστήματος, μέσα στό ὁποῖο ἡ συγκεντρωσιή τῶν παραγωγικῶν στοιχείων καί ἡ κεντροποίηση τῶν δυνάμεων ὑπακούουν στή λογική τῆς *συσσώρευσης τοῦ κεφαλαίου* (τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος).

Μιά διαφορετική χωροταξία προϋποθέτει ὅτι τό κέρδος καί ἡ ἀποδοτικότητα θά πάψουν νά συνιστοῦν τὰ βασικά κριτήρια.

Φτάνοντας, μετά ἀπό τίς ἄλλες βιομηχανικές χώρες, στήν καθαυτό μονοπώλιακή φάση, ὁ γαλλικός μετα-καπιταλισμός ὀφείλει νά καθιερώσει μιᾶ ἐντονη κατάσταση, χάρις στήν ἀνακαταδιανομή τῶν οικονομικῶν δυνάμεων καί στήν τροποποίηση τοῦ ἀνάλογου βάρους, στίς διαφορετικές γεωγραφικές ἐκτάσεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί ἰδίως ἐντός τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἡ γαλλική πολιτική τῶν νέων πόλεων δέν ταυτίζεται μέ τήν ἀδιαφορία πρὸς αὐτά τὰ κέρδη στό ἐπίπεδο τῆς ἐθνικῆς χωροταξίας. Πάντως, βάση συλλογισμοῦ ἦταν ἡ εὐρωπαϊκή διαδικασία σκέψεως. Δέν ἐπρόκειτο λοιπόν οἱ Γάλλοι νά φθάσουν στή ρύθμιση τοῦ χώρου μέσα στή Γαλλία μέ τό κριτήριο τῶν

πρωχῶν-πλουσιῶν γαλλικῶν περιοχῶν, ἀλλά νά προαγάγουν τίς ἤδη προηγημένες περιοχές ἐν ὄψει τοῦ «διεθνοῦς ἀνταγωνισμοῦ». Ἀπέφυγαν λοιπόν τό «φρενάρισμα» τῶν ἀστικῶν αὐτῶν κέντρων, ἀλλά τὰ ἐνίσχυσαν περισσότερο, δίνοντάς τους τή δυνατότητα νά ἀποτελέσουν πολλούς εὐρωπαϊκοῦ συναγωνισμοῦ, διευθετώντας τίς ἐπενδύσεις μέσα στούς πιό ἀνταγωνιστικούς χώρους.

Ἀντίθετα, μέ τὰ μεγάλα συγκροτήματα κατοικιῶν καί τίς ὑπνοπόλεις, οἱ νέες πόλεις θά εἶναι προικισμένες μέ ἕναν ὁμαδικό ἐξοπλισμό, ἀρκετά δυναμικό καί πολύ ποικίλο, γιά νά μπόρουν νά ἀπατήσουν μιᾶ ὀρισμένη ἀвтоνομία σέ σχέση μέ τὰ κέντρα τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων. Γιά νά δημιουργηθεῖ ὅμως ἕνας ποικίλος καί σημαντικός ἐξοπλισμός πρέπει οἱ κάτοικοι νά εἶναι ἀρκετοί, ἔτσι, ὥστε ἡ πυκνοκατοικησιή τῆς νέας αὐτῆς πόλης νά παράσχει τή δυνατότητα ἀνεξαρτησίας. Χωρίς τό ἐλάχιστο μιᾶς πελατείας δέν μποροῦν νά ἀποδώσουν οικονομικῶς μαγαζιά, μουτίκ, ἐστιατόρια, κέντρα, κτλ. Οἱ βιομηχανίες καί οἱ ἐπιχειρήσεις μποροῦν νά ἐγκατασταθοῦν σέ μιᾶ περιοχή μόνον ὅταν ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ἀνθρώπινο δυναμικό, εἰδικευμένο, κέντρα, κτλ. Οἱ βιομηχανιοποιημένοι. Ἐπειδὴ ὅλες αὐτές οἱ λειτουργίες εἶναι συνδεδεμένες μέ ἄλλες δευτερεύουσες, ἡ ἀνάγκη ὑπαρξῆς ἐργατικῶν χεριῶν εἶναι μεγαλύτερη. Αὐτές οἱ ἀνάγκες καί οἱ προϋποθέσεις ἀπαιτοῦν ἀνθρώπους γιά νά ὑπάρξουν καί νά ἐπιτύχουν στό σκοπό τους οἱ νέες πόλεις. Αὐτές οἱ ὑποθέσεις δόχησαν τοῦς Γάλλους πολεοδόμους στό συμπέρασμα ὅτι οἱ νέες πόλεις πρέπει νά ἔχουν ἕνα *minimum* πληθυσμοῦ, 100.000-200.000 κατοίκους, γιά νά ὑπάρξει πιθανότητα ἐπιτυχίας τους, ἐξοπλισμοῦ καί δραστηριοποίησης.

Ἐνας ἄλλος λόγος πού δικαιολογεῖ «ἐπίσημα» αὐτή τήν ἀπόφαση δημιουργίας τους ἦταν ἡ δημογραφική ἀύξηση. Πρέπει νά ὑπάρχει ἡ δυνατότητα στίς νέες πόλεις νά ἀπορροφῶν τή δημογραφική ἀύξηση τῶν γύρω ἀστικῶν κέντρων, διότι χωρίς τήν ὑπαρξή τῆς δυνατότητας αὐτῆς θά συμβεῖ ὅτι καί στήν Ἀγγλία μέ τίς *New Towns*, οἱ ὁποῖες δέν μπόρουν νά ἀπορροφήσουν τόν πληθυσμό τοῦ Λονδίνου καί δημιουργήθηκαν στούς ἐλεύθερους γύρω χώρους συνοικίες μέ συγκροτήματα λαϊκῶν κατοικιῶν, χωρίς καμιά πολεοδομική διάταξη, «ἀναρχικά» καί σέ βάρος τῶν *New Towns*.

Ἐτσι λοιπόν, οἱ νέες πόλεις πρέπει νά ἔχουν τή δυνατότητα ἀπορρόφησης τῆς δημογραφικῆς ἀύξησης καί τήν ἀποφυγή «ἀναρχικῶν συνοικιῶν».

Σήμερα οἱ χωροτάκτες καί οἱ πολεοδόμοι βεβαιώνουν ὅτι ἡ *πολεοδόμησι* δέν εἶναι *συνώνυμο τῆς πολεοδομίας*, δηλαδή τῆς ποικιλίας, τῶν ἀντιθέσεων καί τῶν συναλλαγῶν. Μόνον τό κέντρο κατέχει αὐτά τὰ χαρακτηριστικά. Ἡ περιφέρεια τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων χαρακτηρίζεται ἀπό ὁμοιομορφία καί μονολειτουργικότητα.

Ένα προάστιο δεν είναι τίποτα άλλο από το προϊόν μιάς πολεοδομικής ενέργειας που καταλήγει στο «πολεοδομούμενο» (L'urbain). Έδω παρατηρείται η έλλειψη του κέντρου και τής κεντρικότητας.

Γιά να άποφρευθοῦν αυτά τά κενά έγιναν προσπάθειες να δημιουργηθοῦν, στίς νέες πόλεις καί άλλοῦ, πραγματικά αστικά κέντρα, συγκεντρώνοντας τίς διάφορες λειτουργίες καί τίς ιδιότητές τους, κατοικίες, ἐμπόριο, ἐξοπλισμό, ἀναψυχή κτλ. Αὐτή ἡ πολιτική εἶχε σάν ἀποτέλεσμα να περιορίσει τίς διαδοχικές μεταναστεύσεις, εὐνοώντας τήν αὐξηση ψυχαγωγίας τοῦ κέντρου, καί κυρίως τοῦ πρωτεύοντος κέντρου.

Ἡ νέα πόλη εἶναι πρῖν ἀπό κάθε ἄλλο «καρδιά» πόλης. Μακριά ἀπό τήν ποικιλία τῶν σχεδίων, βρίσκουμε, σάν μιά σταθερή, αὐτή τήν ἰδέα τῆς κεντρικοποίησης. «Μιά πόλη ἀξίζει, ὅτι ἀξίζει τό κέντρο της». Μιά πόλη πού δεν ἔχει κέντρο εἶναι προάστιο. Ἡ θεληματική αὐτή φιλοδοξία δημιουργίας ἑνός δυναμικοῦ αστικοῦ κέντρου ἀποτελεῖ τό μεγάλο «στοίχημα» τῶν νέων γαλλικῶν πόλεων. Αὐτό σημαίνει ὅτι τά δημιουργηθέντα νέα κέντρα ἔρχονται σέ συναγωνισμό μέ τά παλιά αστικά κέντρα; Τίποτε δεν εἶναι σίγουρο. Αὐτά τά κέντρα διαγράφονται μέσα σέ μιά ἱεραρχία, σέ μιά ἐπανάληψη λειτουργιῶν ἢ στήν καθοδηγητική ἀπόφαση; Τά πρωτεύοντα κέντρα ἔχουν πάντα τόν κύριο ρόλο ἔως πρός τήν ἐπιτυχία τῶν νέων πόλεων.

Οἱ νέες πόλεις δεν δέχονται, λοιπόν, τίς περισσότερες φορές, ὅλες τίς δραστηριότητες, ἀλλά τμήματα συμπληρωματικά τοῦ δευτερογενούς τομέα, καθώς καί λειτουργίες πού ἀνταποκρίνονται στόν τριτογενή τομέα, ἐμπόριο καί ἄλλες κοινωνικο-μορφωτικές λειτουργίες.

Αὐτή ἡ προσαρμογή τῶν λειτουργιῶν φαίνεται νά ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τή σύνθεση τῶν νέων πόλεων.

Τό Zoning τῆς Χάρτας τῶν Ἀθηνῶν ἀπορρίπτεται συστηματικά, ἐκτός ἀπό τήν περίπτωση τῶν δραστηριοτήτων ἐκείνων πού ἀπαιτοῦν μεγάλους χώρους.

Ἡ «Agora d' Evry» θά συγκεντρώσει κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη, καί σέ διάφορα ἐπίπεδα, ἕναν τεράστιο ἐξοπλισμό κρατικοῦ καί ἰδιωτικοῦ χαρακτήρα. Τό ὅλο ἔργο τοῦ κέντρου θά καλύπτει ἐπιφάνεια 30.000 μ², ὀργανωμένο γύρω ἀπό μιά «πληροφοριακή πλατεία», ἀπό ὅπου θά διακρίνονται ὅλες οἱ δραστηριότητες πού θά εἶναι ἀντιληπτές χάρις σέ μιά ἰδιωμορφή κατασκευῆ.

Στό Cergy οἱ πολυκατοικίες θά δέχονται ὀρισμένους φοιτητές τῆς Essec (Πανεπιστήμιο), πού εἶναι τοποθετημένη στήν «καρδιά» τῆς νέας πόλης. Σέ ἄλλες πόλεις διάφορα συγκροτήματα, σχολικά, μορφωτικά, κοινωνικά, θά τοποθετοῦνται στό κέντρο τῆς πόλης, ὥστε νά ὑπάρχει μιά ἑτερογένεια κοινωνική ἢ δυνατότητα γιά ἐναλλαγή κατοικίας, γραφείων, βιοτεχνιῶν κτλ.

Πάντως, τοποθετώντας ὄλη τή δύναμη καί τήν πα-

ραγωγικότητα στή χωροταξική ὀριοθέτηση τῶν «κέντρων» τῶν νέων πόλεων, τό κράτος μπορεῖ καί ἐλέγχει ἀποτελεσματικά τήν τοποθέτηση τῶν ἀπαραίτητων γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ κέντρου λειτουργιῶν.

Ἡ ἀγορά ἀπό τό κράτος τῶν κεντρικῶν χώρων, τῶν ἐκτάσεων γιά τή δημιουργία τοῦ κέντρου ἐμποδίζει τήν κτηματολογική κερδοσκοπία νά ὑπάρξει καί ἐπιτρέπει τή συκέντρωση τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων στή δημιουργία τοῦ κέντρου αὐτοῦ, «τῆς καρδιάς τῆς πόλης».

Καλά συνδεδεμένες μεταξύ τους καί κυρίως μέ τό κέντρο, μ' ἕνα σύστημα ὁδῶν, σιδηροδρομικό, μοντέρνο (express, métro, aerotrain, autoroutes, κτλ), οἱ νέες πόλεις δεν ἀποκλείουν τή δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς τῆς προτεραιότητας γιά τοῦς κατοίκους, πού συνδέεται μέ τή ζώνη μέσα στό σύστημα τῶν μεγάλων αστικῶν συσσωρευσεων. Αὐτό τό δικτυο μεταφορῶν, τελειοποιημένο, θέτει ὀλόκληρο τόν μητροπολιτικό χώρο, μ' ὅλες τίς δυνατότητες ἐκλογῆς πού προσφέρει, στή διάθεση τῶν κατοίκων. Στό ἐξῆς, χάρις στή συνεχή κινητικότητα στό κέντρο μιάς αστικής περιοχῆς, ἡ ὑπαρξη ἑνός πραγματικοῦ κέντρου, μ' ὅλες τίς ἐξυπηρετήσεις, δεν θά ἀποτελεῖ πλεονέκτημα μιάς μειωμένης. Τό κοντράστο μεταξύ ἑνός μοναδικοῦ κέντρου, ἀρκετά παραστατικοῦ, καί μιάς ἀμορφῆς καί ἀνόνητης περιφέρειας θά μετριάσει. Οἱ κάτοικοι τῶν νέων πόλεων θά εἶναι «ὀλοκληρωτικοί» πολίτες.

Πρέπει λοιπόν νά συμπεράνουμε ὅτι οἱ νέες γαλλικές πόλεις θά ὀδηγηθοῦν σέ ὀριστική διακοπή μέ τήν ἀρχή τῶν κοινωνικῶν καταπίεσεων; Μποροῦν νά θέσουν ὀριστικά τέλος σ' αὐτές τίς ἐσωτερικές διακρίσεις, οἱ ὁποῖες ἐνισχύονται μέσα στίς μητροπολιτικές ἐκτάσεις; Μιά ἀνάλυση, μέ διαφορετική δομή τῶν νέων πόλεων, εἰδείξε καθαρά ὅτι ἡ ἀρχή τῆς ἱεραρχίας τῶν χωρῶν συνεχίζεται, ἀλλά καί ἐντείνεται.

Οἱ νέες πόλεις εἶναι πρῖν ἀπό κάθε ἄλλο ἕνα νέο αστικό κέντρο, θεσμικό σημεῖο ἑνός συνόλου, ἑνός τομέα κατοικιῶν, μιάς ζώνης ἀπασχόλησης καί «ἀνάδημιουργίας», «δραστηριότητας» καί «ἀναπαραγωγῆς»...

Ὅπως παραδέχονται οἱ ἰδιοὶ οἱ χωροτάκτες, τό Zoning συνεχίζει νά ἐπικρατεῖ ἔξω ἀπό τά κέντρα. Δεν κάνουμε παρά μιά ἀναπαραγωγή, σέ ἄλλη κλίμακα, τοῦ κοντράστου πού ὑπάρχει μεταξύ κέντρου καί περιφέρειας, δηλαδή τοῦ προστακτικοῦ φαινομένου.²⁰

«Ἡ δημιουργία τῶν αστικῶν κέντρων εἶναι τό μόνο θέμα γιά τό ὁποῖο ἐλήφθησαν αὐστηρές καί σοβαρές ἀποφάσεις ἐνθῆς ἐξ ἀρχῆς ἀπό τό ἀνώτατο κρατικό ἐπίπεδο καί διαρκῶς ἐπανεξετάζονταν γιά τήν κατασκευή καί ἐπιτυχία τους».

20. Προσπατικό φαινόμενο: Ἡ δομή πού ἔχει σάν ἀποτέλεσμα μιά νέα κοινωνική διάκριση τοῦ αστικοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἀνώτατες κοινωνικές τάξεις μένουν στό κέντρο τῶν αστικῶν περιοχῶν, κοντά στά κέντρα ἀποφύσεων, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μεταναστεύουν στίς νέες πόλεις ἢ στά νέα δημιουργούμενα συγκροτήματα.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰ ἄλλα, ἀφέθηκε ἐλευθερία σέ κάθε ομάδα ἐργασίας. Παρ' ὅλες ὁμως τίς προσπάθειες τῶν χωροτακτῶν, σήμερα εἶναι βέβαιο ὅτι τὰ κέντρα τὰ ὁποῖα προβάλλουν οἱ νέες πόλεις δέν θά ἀσκοῦν παρά μόνο δευτερεύοντα ρόλο, θά ἐξακολουθοῦν νά ἐξαρτιῶνται ἀπό τὰ πρωτεύοντα. Πάντως, αὐτά τὰ κέντρα ἀνήκουν σέ κάθε στιγμή στήν «ἡγεμονία» τοῦ πρωτεύοντος κέντρου, τοῦ ὁποῖου συλλέγουν τίς ἀπορριπτόμενες λειτουργίες.

Ἡ πολιτική τῶν νέων πόλεων συμμετέχει ἐν τούτοις σέ μιᾶ ἄλλη πολιτική ἢ ὁποῖα συνίσταται στό ξεκαθάρισμα τῶν κέντρων γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐνδυνάμωσή τους.

Πάντως, ὑπάρχει μιᾶ ἀλληλοκάλυψη μεταξύ πρωτεύοντος καί δευτερεύοντος, μεταξύ διευθυντικῶν δραστηριοτήτων, πράγμα πού ἐξηγεῖ τή σημασία πού δόθηκε στά δίκτυα συνδέσεως μέ τό ἐκάστοτε κέντρο.

Ἡ εἰκόνα πού προβάλλεται δέν εἶναι πλέον ἡ εἰκόνα μιᾶ ἰσορροπημένης καί ἀνεξάρτητης κοινότητας, πού διέπεται ἀπό τήν ὑποστήριξη τῶν κατοίκων, ἀλλά, στό μεγαλύτερο μέρος, εἶναι ἡ εἰκόνα ἐνός «American way of life», μέσα στόν ὁποῖο οἱ κάτοικοι πολὺ κινητικά συμμετέχουν σ' ἕναν καταναλωτικό πολιτισμό χάρη στό κυκλοφοριακό σύστημα.

Ἡ ἀναζητούμενη ἐνότητα δέν εἶναι αὐτή τῆς γειτο-

νιάς, τῆς συνοικίας ἢ τῆς ἴδιας τῆς νέας πόλης, ἀλλά ἡ ἐνότητα τοῦ συνόλου τῆς ἀστικής περιοχῆς, πού ἔχει καταστεῖ ἀλληλέγγυα ἀπό τόν πολλαπλασιασμό τῆς κινητικότητας τῶν κατοίκων. Ἡ ἀστική ψυχαγωγία δέν ἔχει τίποτα τό ἰδιαίτερο μέ τή «δημιουργηθεῖσα» κοινωνική ζωή, χωρίς τή ζωτικότητα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

Ἡ καθημερινή ζωή τῶν κατοίκων τῶν νέων πόλεων μένει ὀριοθετημένη ἀπό τίς δυνάμεις ἀποφάσεων πού εἶναι τοποθετημένες στό πρωτεύον κέντρο, δηλαδή, στήν κατευθυνόμενη κεντρικοποίηση, τῆς ὁποίας ἡ θέση ἐξουσιάζει τίς μητροπολιτικές ἐκτάσεις πού ἀρχισαν νά μεταβάλλονται σ' αὐτό πού πολλοί ὀνομάζουν «περιοχή φερμών».

Δημιουργήθηκαν λοιπόν ἑλκυστικά καί σύγχρονα κέντρα γιά νά ἐξαφανιστεῖ τό φαινόμενο τοῦ προαστίου· ἀντιθέτως, ὁμως, τὰ νέα αὐτά κέντρα στή Γαλλία δίνουν μιᾶ νέα ἔμφαση ἀκριβῶς στό φαινόμενο αὐτό. Δηλαδή, ἡ πολιτική ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖται νομίζουμε ὅτι τείνει σέ μιᾶ ποσοτική βελτίωση τῶν κέντρων, χωρίς βασικές καί κοινωνικές ἀλλαγές.

Ἐάν μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανεῖς ὅτι αὐτή ἡ πολιτική παρουσιάζει κάτι τό νέο στόν πολεοδομικό τομέα, ὡστόσο, δέν εἶναι τίποτα τό νέο, στήν πραγματικότητα, ἐκτός ἴσως ἀπό ἕνα νέο μοντέλο «προαστικοποίησης».